

doi: <https://doi.org/10.33763/finukr2020.01.042>

УДК 004.4:336.6

М. І. Диба

доктор економічних наук, професор, директор Інституту розвитку фінансового бізнесу, професор кафедри корпоративних фінансів і контролінгу ДВНЗ “Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана”, Київ, Україна, dyba_m@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2007-9572>

Ю. О. Гернего

кандидат економічних наук, доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу ДВНЗ “Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана”, Київ, Україна, iuliagern@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4929-0411>

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ НАДАННЯ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ПОСЛУГИ В ЕКОНОМІЦІ СПІЛЬНОЇ УЧАСТІ

Анотація. З огляду на необхідність побудови сучасного бізнесу на основі інновацій та посиленні конкуренції між інноваційними підприємствами, постала потреба в якісному оновленні бізнес-моделей із метою отримання прибутку в довгостроковій перспективі та забезпечення конкурентної переваги на національному й міжнародному ринках. У цьому контексті слід відзначити поширення парадигми розумного спільного споживання. У статті здійснено теоретичне обґрунтування сутнісних характеристик економіки спільної участі (тракується окремими авторами як економіка спільного споживання або шерингова економіка; англ. *sharing economy*). Розглянуто специфіку трансформації суспільних потреб як передумови становлення такої економіки. Визначено її ключові параметри, які дають можливість простежити еволюцію моделей обміну в рамках економіки спільної участі. Проаналізовано специфіку та результативність ведення бізнесу на основі SaaS-моделі на світовому ринку. Досліджено особливості і структуру залучення інвестицій SaaS-компаніями у вимірі глобалізованої економіки. Наведено приклади найуспішніших на світовому ринку бізнесів, котрі формують переваги програмного забезпечення як послуги. Визначено критерії успіху та інвестиційної привабливості SaaS-бізнесу на міжнародному рівні. На підставі аналізу SaaS-ринку в Україні окреслено його специфіку та оцінено потенціал підвищення його інвестиційної привабливості.

Ключові слова: діджиталізація, інвестиції, процеси обміну, SaaS-ринок, програмне забезпечення, шерингова економіка.

Рис. 6. Табл. 2. Літ. 29.

Mykhailo Dyba

Dr. Sc. (Economics), Professor, SHEE “Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman”, Kyiv, Ukraine, dyba_m@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2007-9572>

Iuliia Gernego

Ph. D. (Economics), SHEE “Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman”, Kyiv, Ukraine, iuliagern@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4929-0411>

INVESTMENT PROSECTS OF PROVIDING SOFTWARE AS A SERVICE WITHIN THE SHARING ECONOMY

Abstract. The essential characteristics of sharing economy and its structural components are substantiated as the theoretical background of the article. The peculiarities of social needs transformation as a prerequisite for the sharing economy development are grounded. The global milestones of the sharing economy emergence are identified, which

© Диба М. І., Гернего Ю. О., 2020

allow the transition from the traditional linear business model to the innovative business model in the context of sharing economy. The article provides the analysis of the way of a traditional “face-to-face” exchange and its replacement with the principle of common share and increase in its effectiveness. The peculiarities and effectiveness of doing business on the basis of SaaS model within the global market are analyzed. The examples of different types of Software as a Service (SaaS) companies and their functionality are presented in the article. The essential characteristic and structure of the most attractive for investors SaaS companies in the context of the globalized economy are investigated. The particular benefits, which are represented globally due to the software as a service global widespread, are provided. The conclusions on the criteria of success and investment attractiveness of SaaS-business at the international level are explored. The SaaS business in Ukraine is analyzed, which allowed to pay attention to the specificity and potential for increase in investment attractiveness of SaaS business. The potential of SaaS market formation and development in Ukraine is defined.

Keywords: digitization, investments, exchange processes, SaaS-market, software, sharing economy.

JEL classification: F63, F64, G21, G23, G24, H53.

М. И Дыба

доктор экономических наук, профессор, директор Института развития финансового бизнеса, профессор кафедры корпоративных финансов и контроллинга ГВУЗ “Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана”, Киев, Украина

Ю. А. Гернего

кандидат экономических наук, доцент кафедры корпоративных финансов и контроллинга ГВУЗ “Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана”, Киев, Украина

ИНВЕСТИЦИОННАЯ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТЬ ПРЕДОСТАВЛЕНИЯ ПРОГРАММНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ КАК УСЛУГИ В ЭКОНОМИКЕ СОВМЕСТНОГО УЧАСТИЯ

Аннотация. Ввиду необходимости построения современного бизнеса на основе инноваций и усиления конкуренции между инновационными предприятиями, возникла потребность в качественном обновлении бизнес-моделей с целью получения прибыли в долгосрочной перспективе и обеспечения конкурентного преимущества на национальном и международном рынках. В этом контексте следует отметить распространение парадигмы разумного общего потребления. В статье осуществлено теоретическое обоснование существенных характеристик экономики совместного участия (трактуются некоторыми авторами как экономика совместного потребления или шеринговая экономика; англ. *sharing economy*). Рассмотрена специфика трансформации общественных потребностей как предпосылки становления такой экономики. Определены ее ключевые параметры, которые позволяют проследить эволюцию моделей обмена в рамках экономики совместного участия. Проанализированы специфика и результативность ведения бизнеса на основе SaaS-модели на мировом рынке. Исследованы особенности и структура привлечения инвестиций SaaS-компаниями в измерении глобализированной экономики. Приведены примеры наиболее успешных на мировом рынке бизнесов, формирующих преимущества программного обеспечения как услуги. Определены критерии успеха и инвестиционной привлекательности SaaS-бизнеса на международном уровне. На основании анализа SaaS-рынка в Украине обозначена его специфика и оценен потенциал повышения его инвестиционной привлекательности.

Ключевые слова: диджитализация, инвестиции, процессы обмена, SaaS-рынок, программное обеспечение, шеринговая экономика.

Традиційно ключові соціально-економічні процеси у світі базувалися на відносинах власності, що формувалися та еволюціонували в процесі виробництва, розподілу, обміну і споживання економічних благ. В основі суспільно-економічного життя протягом тривалого часу було надмірне споживання. Однак наразі якісна продукція й результативний виробничий процес не є визначальними чинниками майбутнього успіху компанії. Бізнес повинен будуватися на основі інновацій та посилення конкуренції між інноваційними підприємствами. Тому постало питання якісного оновлення бізнес-моделей, що дасть змогу отримати прибуток у довгостроковій перспективі та забезпечить конкурентну перевагу на національному й міжнародному ринках. Зокрема, якісно нового галузевого значення набула орендна бізнес-модель. Поряд із тим чітко простежується поширення парадигми розумного спільного споживання.

У зв'язку з актуалізацією принципів спільного споживання на глобальному рівні провідні науковці та експерти консалтингових компаній визнали появу так званої економіки спільної участі (*sharing economy*), або економіки спільного споживання. Її сутнісні характеристики полягають у отриманні додаткового прибутку чи скороченні витрат за рахунок тимчасового використання речей, які наразі не перебувають у вжитку. Згідно з опитуванням, що проводилось експертами компанії "Pricewaterhouse Coopers" (PWC) у 2018 р., близько 44 % респондентів визнали переваги такої економіки, наголошуючи на ключовій ролі колективного споживання в майбутньому. За прогнозами експертів, доходи від застосування сервісів спільної участі у світі перевищують 335 млрд дол. США (для порівняння: у 2015 р. вони становили близько 15 млрд дол., у т. ч. 4 млрд дол. США для країн Європи) [1–3]. Зазначене підтверджує актуальність дослідження питань інвестиційної привабливості окремих сфер господарювання в умовах економіки спільної участі.

Останні десятиліття ознаменувалися значним поширенням знань та інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), що заклало фундамент для трансформації концептуальних характеристик соціально-економічного поступу в розвинутих країнах світу. На практиці така трансформація проявляється в глобальному розширенні функцій мережі Інтернет і електронної комунікації, підвищенні інвестиційної привабливості хмарних технологій за умови посилення тенденцій діджиталізації [4–6]. Так, у 2016 р. у Глобальному звіті з інформаційних технологій "Інновації в діджитал-економіці" Всесвітнього економічного форуму основою інноваційного розвитку визначено діджитал-технології, зокрема штучний інтелект і хмарні технології [7; 8].

Подібні міжнародні практики та прогнози провідних експертів консалтингових компаній дають підстави говорити про глобальне поширення хмарних технологій (*cloud computing*), котрі протягом найближчих років визначатимуть тренди не тільки в ІТ-індустрії, а й у багатьох ключових сферах бізнесу, фінансів, державного управління, медицини, освіти та в інших галузях людського життя [9].

Зокрема, у зв'язку з розвитком парадигми спільної участі у світі дедалі більшої популярності набуває сфера програмних технологій як послуг (*Software as a service* – SaaS), яка передбачає модель поширення програмного забезпечення. Базовий алгоритм бізнес-моделі полягає в розробленні постачальником програмного забезпечення, його розміщенні та управлінні ним. При цьому замовники лише використовують програмне забезпечення через інтернет, здійснюючи оплату не за володіння веб-програмою, а за користування нею. В сучасному світі сфера програмних технологій як послуг перетворилася на невід'ємну складову бізнесу. Згідно з оцінками дослідницької компанії “Gartner”, у 2018 р. річні витрати середньостатистичної компанії на SaaS становили близько 343 тис. дол. США, тобто на 78 % більше, ніж у 2017 р. Натомість у 2019 р. зростання глобального SaaS-ринку прогнозувалося на рівні 17,8 % (майже 95 млрд дол. США). У п'ятирічній перспективі, відповідно до звіту “Business Wire”, воно сягатиме близько 20 % [10–12].

Варто зауважити, що на відміну від країн ЄС і США, де SaaS-ринки досить стабільно розвиваються, в Україні попит на хмарні технології та програмні технології як послуги лише формується [13]. Отже, є потреба в поглибленні досліджень специфіки програмного забезпечення як послуги й інвестиційної привабливості SaaS-ринку в економіці спільної участі.

У зв'язку з поширенням у світі тенденцій спільного споживання та зростанням потреби у фінансуванні програмних технологій як послуг окреслені питання знайшли відображення в низці наукових праць і аналітичних звітах експертів міжнародних, національних організацій тощо. Зокрема, специфічні характеристики економіки спільного споживання обґрунтовано експертами PWC, “Forbes”, Міжнародного економічного форуму (WEF) та ін. [1–3; 14; 15]. Крім того, шеринговій економіці приділено увагу такими зарубіжними дослідниками, як Р. Ботсман, Г. Левіс, Ф. Маззелла, Д. Прабху, Р. Роджерс, М. Спенс, Б. Уолш та ін [16; 17].

Фахівці з економіки та статистики Міністерства торгівлі США заклали в основу економіки спільної участі якісно новий бізнес-сектор, учасниками якого є об'єднані цифровим способом компанії (*digital matching firms*). Серед ключових характеристик цього сектору виокремлюють використання інформаційних технологій (ІТ-систем), що доступні завдяки веб-платформам, дистанційних систем посиленого контролю; виконання основних робіт за допомогою цифрових платформ, підґрунтя для функціонування яких утворюють програмні технології, що набувають форми послуг [14].

На важливій ролі хмарних технологій у розвитку та підвищенні результативності бізнесу наголошують відомі зарубіжні дослідники Р. Хармс і М. Ямартіно, на думку котрих упровадження хмарних технологій дає змогу зекономити 20–30 % коштів [18]. Відповідно, актуалізувалося питання результативності інвестицій, вкладених у розвиток хмарних технологій, моніторингу якості послуг провайдингу програмних технологій, що висвітлені в аналітичних доповідях та матеріалах Національного інституту стандартів і технологій США (NIST), Генеральної адміністрації з обслуговування (GSA),

Альянсу хмарної безпеки (CSA), Федеральної ради СІО та Європейського агентства мережевої й інформаційної безпеки (ENISA) [19; 20]. Окремі аспекти зазначених питань також висвітлені в працях ряду вітчизняних авторів, наприклад Л. Борданової, В. Захарчука, О. Камінського, О. Пасічника, Н. Рощиної, В. Устименка та ін. [13; 20–22].

Незважаючи на активізацію надання програмних технологій як послуг в умовах розвитку економіки спільної участі, деякі теоретичні й прикладні аспекти залучення інвестицій для підтримки SaaS-ринку досліджені недостатньо.

Метою нашого дослідження є обґрунтування специфіки та функціональних характеристик SaaS-ринку, оцінка інвестиційної привабливості надання програмних технологій як послуг у економіці спільної участі.

У суспільстві доволі тривалий час діяли принципи спільної участі, однак теоретичні дослідження її сутнісних характеристик набули популярності порівняно недавно. Наприклад, експерти провідних консалтингових компаній, зокрема PWC, відзначали прояви економіки спільної участі ще у 2009 р. У 2010 р. ідею такої економіки донесла широкому загалу Р. Ботсман на міжнародній конференції TED [16]. У 2015 р. визначення економіки спільного споживання (спільної участі) з'явилося в Оксфордському тлумачному словнику, де вона трактується як система, в межах котрої відбувається розподіл активів або послуг на безоплатних умовах чи за незначну плату, в багатьох випадках через інтернет [21; 23].

К. Лаурелль і К. Сандстром у межах економіки спільної участі виокремлюють специфічні системи, де реалізуються обмінні процеси у сфері фінансування, обмін товарами та послугами [24]. Дж. Хамарі пов'язував спільне споживання безпосередньо з онлайн-діяльністю і відносив до нього спільне використання файлів, вмісту інтернет-документів, обмін файлами та програмним забезпеченням для задоволення фінансових і нефінансових потреб [25]. Ряд інших зарубіжних фахівців вважає, що учасники процесів обміну в рамках економіки спільної участі створюють онлайн-платформи для закріплення дво- або багатосторонніх відносин між потенційними продавцями й покупцями, які керуються взаємною вигодою та можливістю отримати прибуток [26]. З огляду на зазначене, узагальнимо ключові параметри економіки спільної участі (рис. 1).

Отже, на нашу думку, економіка спільної участі є системою обмінних процесів, котрі охоплюють широкий спектр сфер господарювання та реалізуються через інтернет для одержання альтернативної форми вигоди (матеріальної та нематеріальної) в результаті отримання спільного доступу до товарів і послуг на основі використання діджитал-технологій.

У сучасному суспільстві щодня розширюються можливості інвестування в дедалі більшу кількість активів. Однак постає питання доцільності володіння ними. Адже, згідно з однією експертною оцінкою, близько 80 % усіх активів, що є в наших будинках, використовуються рідше ніж раз на місяць. Окрім того, внаслідок динамічних змін у суспільстві щороку застаріває де-

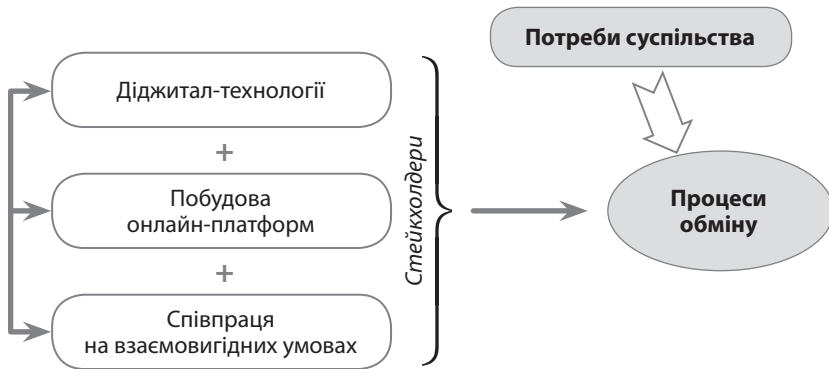

Рис. 1. Ключові параметри економіки спільної участі

Побудовано за: Камінський О. Мікроекономічний аналіз парадигми хмарних обчислень. *Інтернаука. Сер. : економічні науки*. 2017. № 6. С. 70–74; Definition of sharing economy in English. *Oxford Dictionary*. URL: https://en.oxforddictionaries.com/definition/sharing_economy; Пасічник О., Захарчук В. Економіка спільної участі та її вплив на формування нової моделі спільного споживання. *Стратегія розвитку України*. 2018. № 2. С. 134–139; Laurell C., Sandström C. The sharing economy in social media: Analyzing tensions between market and non-market logics. *Technological Forecasting and Social Change*. 2017. Vol. 125. P. 58–65; Hamari J., Sjöklint M., Ukkonen A. The sharing economy: why people participate in collaborative consumption. *Journal of the association for information science and technology*. 2016. No. 67. P. 2047–2059; Upsides and downsides of the sharing economy: collaborative consumption business models' stakeholder value impacts and their relationship to context / B. Dreyer, F. Lüdeke-Freund, R. Hamann, K. Faccar. *Technological Forecasting and Social Change*. 2017. Vol. 125. P. 87–104.

далі більше активів. Водночас усебічне поширення процесів обміну дає можливість скористатися актуальними пропозиціями, витративши менше ресурсів. Зокрема, у 2015 р. вартісний вимір економіки спільної участі у світі становив 15 млрд дол. США. Існує висока ймовірність швидкого переходу до глобалізованого суспільства економіки спільної участі [1–3]. У результаті формується низка моделей обміну в її рамках (рис. 2).

Фазу первинного становлення й розвитку економіки спільної участі ми пов'язуємо з першою із наведених моделей, коли об'єкти обміну мають матеріальну форму (наприклад, Postmates – кур'єрська доставка їжі; Instacart – послуги постачання та отримання продуктів) або надають доступ до спектра послуг (приміром, Uber – мобільний додаток для пошуку, виклику й оплати послуг таксі чи приватних водіїв, доставки їжі; Airbnb – онлайн-майданчик для пошуку короткотермінового житла в будь-якому куточку світу; TaskRabit – сервіс для отримання допомоги з метою виконання щоденних завдань, зокрема прибирання, переміщення, доставки та замовлення послуг робітників; TransferWise – онлайн-служба грошових переказів).

На думку сучасних аналітиків, у 2019 р. загальна ринкова вартісна оцінка сервісів Airbnb (31 млрд дол. США) і Uber (72 млрд дол.) сягнула майже 103 млрд дол. Зокрема, у Сполучених Штатах близько 45 % дорослого населення вже користуються перевагами економіки спільної участі. В Китаї в розвиток такої економіки інвестує майже 60 % дорослого населення (рис. 3).

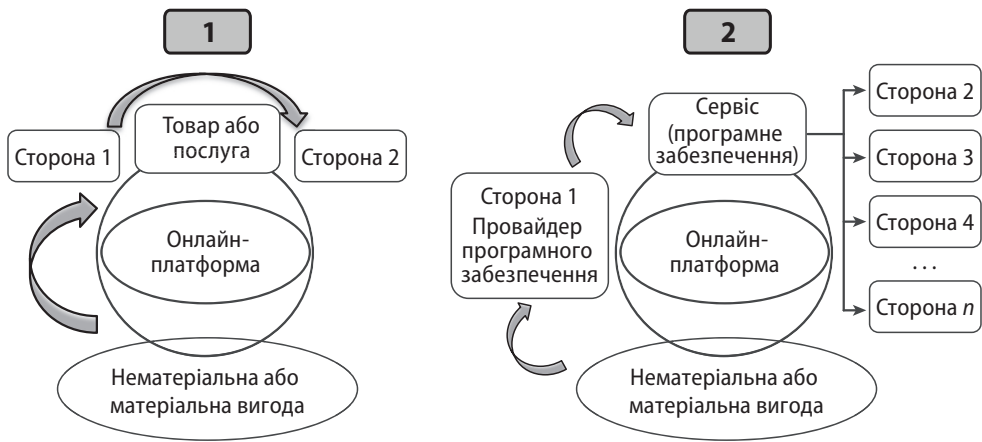

Рис. 2. Моделі обміну в рамках економіки спільної участі

Побудовано за: Камінський О. Мікроекономічний аналіз парадигми хмарних обчислень. *Інтернаука. Сер. : економічні науки*. 2017. № 6. С. 70–74; Definition of sharing economy in English. *Oxford Dictionary*. URL: https://en.oxforddictionaries.com/definition/sharing_economy; Пасічник О., Захарчук В. Економіка спільної участі та її вплив на формування нової моделі спільного споживання. *Стратегія розвитку України*. 2018. № 2. С. 134–139; Laurell C., Sandström C. The sharing economy in social media: Analyzing tensions between market and non-market logics. *Technological Forecasting and Social Change*. 2017. Vol. 125. P. 58–65; Hamari J., Sjöklint M., Ukkonen A. The sharing economy: why people participate in collaborative consumption. *Journal of the association for information science and technology*. 2016. No. 67. P. 2047–2059; Upsides and downsides of the sharing economy: collaborative consumption business models' stakeholder value impacts and their relationship to context / B. Dreyer, F. Lüdeke-Freund, R. Hamann, K. Faccer. *Technological Forecasting and Social Change*. 2017. Vol. 125. P. 87–104.

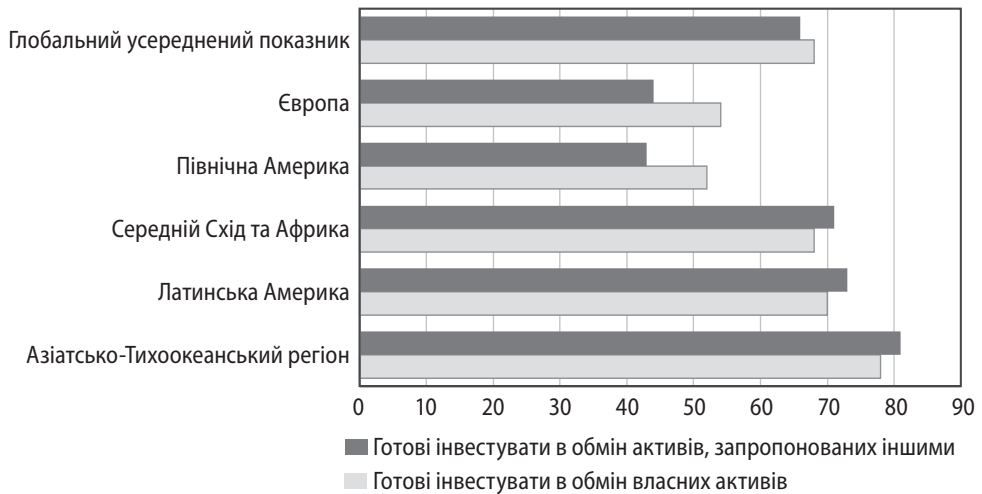

Рис. 3. Географічна структура інвестицій у економіку спільної участі в 2019 р., %

Побудовано за: Richter F. The rise of the sharing economy. URL: <https://www.statista.com/chart/2323/the-rise-of-the-sharing-economy/>.

За оцінками МакКінсі, від 20 до 30 % робочої сили в Європі та США (162 млн осіб) є постачальниками онлайн-платформ для обміну. Водночас до 2021 р. число учасників економіки спільної участі у США сягне близько 90 млн осіб. Майже 54 % користувачів платформ спільного споживання визнають, що це забезпечує відчутну економію їхніх фінансових ресурсів [27]. Подібне зростання ми пов'язуємо з діджитал-технологіями, які поширюються на всі сфери життєдіяльності суспільства.

Згідно з дослідженнями експертів PWC, наразі у світі формується низка мегатрендів розбудови економіки спільної участі. Досвід розвинутих країн показує, що діджитал-технології не тільки сприяють безпосередньо економічному зростанню, а й дають самопідтримуючий синергетичний ефект за рахунок низки екстерналій, котрі поширюються в контексті економічного, соціального, технологічного, інтелектуального та інфраструктурного розвитку. Для прикладу, за розрахунками експертів ЄС у разі призупинення цифрової трансформації щороку втрачатиметься близько 600 млрд євро. Тому на загальноєвропейському рівні активно просуваються ідеї єдиного цифрового ринку, який до кінця 2020 р. здатний створити близько 6 млрд зв'язків фізичних осіб із мережею Інтернет [6; 8; 22].

Швидкий розвиток діджитал-технологій заклав фундамент для побудови онлайн-платформ, що дало можливість поєднати зусилля й цінності низки потенційних партнерів [1; 2]. Тобто можна говорити про формування нової моделі обміну в рамках економіки спільної участі, коли головним його об'єктом стають сервіси, котрі дають змогу запропонувати програмне забезпечення чи програмні продукти для використання в будь-якій країні світу. Зокрема, особливої актуальності набуває залучення інвестицій для впровадження й розгортання додатків, їх розробки і тестування.

У розвинутих країнах Європи та Азії, а також у США дедалі більшої популярності набувають інвестиції в процеси обміну на ринку ІТ-продуктів, коли високотехнологічний стартап, розташований будь-де, здобуває можливість поширювати власне програмне забезпечення на глобальному ринку. Водночас потенційні споживачі програмного забезпечення мають змогу обрати якісне програмне забезпечення й ІТ-підтримку з паралельним зменшенням затрат. У світі сформувався високоприбутковий та інвестиційно привабливий ринок хмарних технологій (*Public Cloud Service Market*) (рис. 4).

З огляду на окреслені тенденції, найбільшого поширення у світі набула якісно нова бізнес-модель SaaS (*Software as a Service* – програмне забезпечення як послуга), що показала швидкі темпи зростання та стала невід'ємною частиною сучасного інноваційного бізнесу (рис. 5).

За результатами досліджень аналітиків "Gartner", у 2022 р. вартісний вимір глобального ринку програмного забезпечення як послуги становитиме 143,7 млрд дол. США порівняно з 80 млрд дол. у 2018 р. та 94,8 млрд дол. у 2019 р. [12]. Поряд із підвищенням вартісних показників на ринку SaaS спостерігається висхідний тренд зміни його кількісних параметрів. Так, у 2015 р. кількість встановлених підприємцями додатків на основі бізнес-мо-

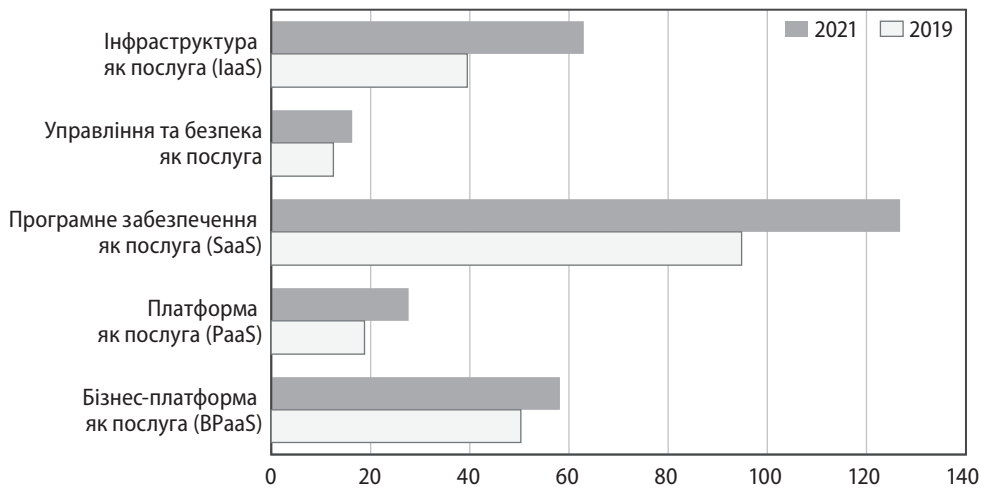

Рис. 4. Прогнозна структура інвестицій на глобальному ринку хмарних технологій у 2019 і 2021 рр., млрд дол. США

Побудовано за: Gartner forecasts worldwide public cloud revenue to grow. *Gartner*. URL: <https://www.gartner.com/en/newsroom/press-releases/2019-04-02-gartner-forecasts-worldwide-public-cloud-revenue-to-g>.

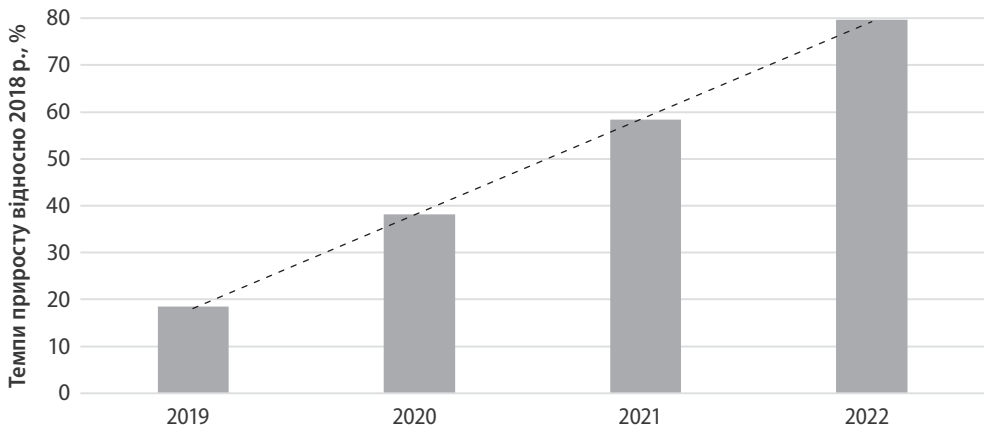

Рис. 5. Прогнозні тенденції приросту вартісних вимірів глобального ринку SaaS

Побудовано за: Ринок SaaS-компаній України 2019. Київ : Unit.City, 2019. 26 с.; Gartner forecasts worldwide public cloud revenue to grow. *Gartner*. URL: <https://www.gartner.com/en/newsroom/press-releases/2019-04-02-gartner-forecasts-worldwide-public-cloud-revenue-to-g>.

делі SaaS у світі сягнула близько 78 млн, у 2018 р. – майже 206 млн, а на 2021 р. прогнозується її збільшення до 380 млн. Протягом останніх двох років середнє число програм, які використовуються організаціями на основі бізнес-моделі SaaS, зросло вдвічі (рис. 6).

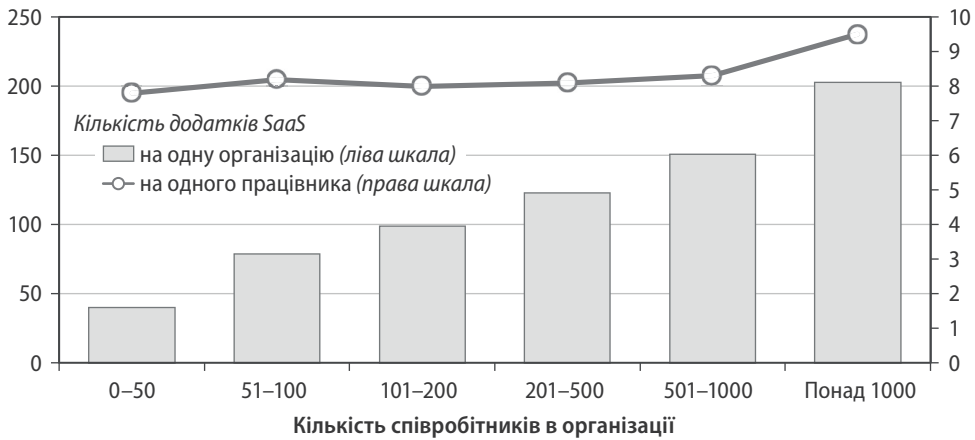

Рис. 6. Обсяги використання програмного забезпечення як послуги у 2019 р.

Побудовано за: 2019 Annual SaaS Trends Report. URL: <https://www.blissfully.com/saas-trends/2019-annual/>.

Зважаючи на наведену аналітику, цілком логічним і виправданим є те, що впродовж останнього десятиліття на світовому рівні стабільно збільшуються обсяги інвестицій для активізації надання програмного забезпечення послуги. При цьому найактивнішими інвесторами на глобальному ринку SaaS є організації з чисельністю працівників, що перевищує тисячу осіб (великі корпорації). Проте доволі значними є також інвестиції для активізації надання програмного забезпечення послуги з боку малого й середнього бізнесу (до 50 працівників), що зумовлює підтримку їхньої конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості на національних і міжнародних ринках.

З кожним роком на світовому рівні з'являється дедалі більше SaaS-компаній, які успішно функціонують на міжнародних ринках. Це підтверджує, зокрема, оцінка IPO, проведена у 2018 р. Понад мільярд доларів під час IPO отримали 13 SaaS-компаній, штаб-квартири переважної частини котрих знаходяться в Силіконовій долині, США (табл. 1).

У результаті IPO найвищу оцінку отримала компанія "Dropbox" (9,2 млрд дол. США), котра є міжнародним гігантом хмарних технологій. Вона розмістила свої акції на біржі NASDAQ, що дало їй змогу додатково залучити 756 млн дол. За оцінкою IPO, другою в глобальному рейтингу SaaS-компаній є компанія "DocuSign", яка надає сервіси електронного підпису (оцінка – 4,4 млрд дол.). Завдяки виходу на біржу їй вдалося залучити додатково 629 млн дол. Компанія "Pivotal", що спеціалізується на розробленні хмарних платформ для ентерпрайз-сегмента, також стала публічною у 2018 р. Її проект дав можливість залучити 555 млн дол. за оцінки 3,75 млрд дол. США [10; 28].

Таким чином, на глобальному SaaS-ринку найбільш інвестиційно привабливим є ринок високотехнологічних корпорацій, у географічному розрізі –

Таблиця 1. Найбільш інвестиційно привабливі компанії на глобальному SaaS-ринку

Назва компанії	Короткий опис діяльності
"Dropbox"	Файловий хостинг, що містить персональне хмарне сховище, синхронізацію файлів і програму-клієнт
"DocuSign"	Надання можливості організаціям управляти електронними угодами. В рамках хмарної угоди компанія пропонує електронний підпис на різних пристроях
"Pivotal"	Багатонаціональна компанія, котра спеціалізується на програмному забезпеченні й наданні послуг хмарного хостингу, консалтингових послуг
"Adaptive Insight"	Програмне забезпечення як сервіс компанії включає функції планування, консолідації, аналітики і звітності за допомогою хмарної технології бізнес-планування
"Anaplan"	Хмарна платформа для фінансового й операційного планування та моделювання бізнес-процесів. На ринку бізнес-планування, де довгий час домінувала так звана велика четвірка (IBM, Oracle, SAP і Microsoft), компанія з'явилася порівняно недавно
"Avalara"	Програмне забезпечення для автоматизації процесів оподаткування
"Carbon Black"	Розроблення хмарних технологій для забезпечення безпеки кінцевих точок, що призначені для запобігання піратським атакам на файли в організації
"Domo"	Інструменти бізнес-аналітики та візуалізації даних
"Elastic"	Тиражована вільна програмна пошукова система
"Pluralsight"	Публічна освітня онлайн-компанія, яка пропонує на своєму веб-сайті безліч навчальних відеокурсів для розробників програмного забезпечення, IT-адміністраторів і творчих фахівців, займається розробкою програмного забезпечення
"Qualtrics"	Програмне забезпечення для управління ресурсами. Платформа допомагає збирати дані, визначати пріоритети та діяти; дає можливість оптимізувати свою клієнтську базу, базу працівників, товарів і бренд – усе на одній платформі
"Smartsheet"	Програмне забезпечення як сервіс для спільної праці та управління працею
"SurveyMonkey"	Хмарне програмне забезпечення для онлайн-опитувань у ролі сервісної компанії. Онлайн-опитування і набір платних серверних програм
"Tenable"	Технології приведення безпеки у відповідність із потребами бізнесу на основі комплексних рішень
"Zscaler"	Глобальна хмарна компанія з інформаційної безпеки, котра забезпечує інтернет-безпеку, веб-безпеку, брандмауери, ізольоване програмне середовище, перевірку SSL, антивірус тощо
"Zuora"	Розроблення й надання програмного забезпечення для підприємств із метою запуску та управління їхніми послугами на основі передплати

Складено за даними офіційних веб-сайтів аналізованих компаній.

SaaS-компанії, котрі мають штаб-квартиру в США (найчастіше в Силіконовій долині). Провідні SaaS-компанії розробляють програмне забезпечення в галузі безпеки, пошукових систем, упровадження альтернативних освітніх програм, удосконалення управлінських процесів, автоматизації фінансових послуг. Основним цільовим сегментом для цих компаній на глобальному ринку є B2B (пропозиції програмного забезпечення для бізнесу).

Варто зауважити, що в Україні теж формується досить інвестиційно привабливий на національному рівні SaaS-ринок. Зокрема, наприкінці груд-

ня 2019 р. до Верховної Ради було внесено законопроект № 2655 про хмарні послуги, націлений на їх регулювання, а саме на визначення правил, за якими державні органи, місцева влада й державні підприємства отримують можливість користуватися подібними послугами [29].

Згідно з результатами досліджень компаній “SaaS Nation” і “UNIT.City”, наразі в нашій країні діє близько 120 SaaS-компаній, які формують базис для розбудови конкурентоспроможної стартап-екосистеми на вітчизняному ринку. За оцінками експертів компанії “Deloitte” та асоціації UVCA, в Україні найбільш інвестиційно привабливі платформи діють у секторах онлайн-сервісів і програмного забезпечення. Зокрема, представники індустрії онлайн-сервісів є лідерами за кількістю інвестиційних операцій у 2018 р., а виробники програмного забезпечення – за обсягом залучених інвестицій (близько 118 млн дол. США). Сьогодні в Україні понад 4 тис. працівників зайняті в індустрії програмного забезпечення як послуги. При цьому майже половину SaaS-ринку становлять компанії з чисельністю співробітників менш ніж 30 осіб. У 2019 р. вітчизняні SaaS-компанії залучили інвестиції в розмірі більш як 550 млн дол. США, із котрих близько 476 млн дол. припадає на ті з них, що входять до першої шістки. 51 % сукупних інвестицій українського SaaS-ринку залучили компанії “Grammarly” та “GitLab”, зробивши акцент на сегменті клієнтів B2C, тимчасом як лєвова частка вітчизняних SaaS-компаній (69,17 %) обирають сегмент ринку B2B. Цікаво, що 93,4 % R&D-офісів вітчизняних SaaS-компаній розташовані в Україні (51 % із них – у Києві) та лише 6,3 % – за кордоном [10].

Перші українські SaaS-стартапи з'явилися ще на початку XXI ст., однак істотного поширення вони набули тільки наприкінці минулого десятиліття. Серед найбільш інвестиційно привабливих SaaS-компаній, які базуються в Україні, експерти називають “Grammarly”, “GitLab”, “MacPaw”, “Depositphotos” та ін. (табл. 2).

На підставі викладеного можна зробити такі висновки щодо інвестиційної привабливості SaaS-ринку в контексті розвитку економіки спільної участі:

- така економіка наразі набула форми глобального тренда, що пов'язано зі зростанням технологізації й посиленням конкурентної боротьби на міжнародному рівні;
- вона ґрунтується на онлайн-платформах, які закладають базис для пришвидшення й полегшення процесів обміну;
- диверсифікація функцій онлайн-платформ спричинила поширення комплексної моделі обміну, котра дає змогу розповсюдити на глобальному ринку діджитал-продукт, винайдений у будь-якій країні;
- поряд із розвитком економіки спільного споживання глобального розмаху набула діджитал-економіка, зокрема хмарні технології;
- найпоширенішою у світі залишається бізнес-модель програмного забезпечення як послуги (SaaS), яка стала невід'ємною частиною сучасного інноваційного бізнесу, що обумовлює підвищення інвестиційної привабливості SaaS-ринку.

Таблиця 2. Найбільш інвестиційно привабливі компанії на вітчизняному SaaS-ринку

Назва SaaS-компанії	Короткий опис діяльності
"Grammarly"	Онлайн-сервіс на основі штучного інтелекту для допомоги у складанні текстів англійською мовою. Сервіс допомагає писати англійською ефективніше та надає рекомендації щодо правильності, чіткості, захопливості й тону повідомлення. Продукт компанії доступний у декількох інтерфейсах: як веб-редактор, додаток для робочого столу, браузерні розширення (для Google Chrome, Safari, Mozilla Firefox, Microsoft Edge), мобільні клавіатури (iOS, Android) і надбудова для Microsoft Office
"GitLab"	Хостинг репозиторіїв. Веб-інструмент життєвого циклу DevOps із відкритим вихідним кодом, котрий являє собою систему управління репозиторіями коду для Git, системою стеження за помилками та іншими функціями
"MacPaw"	Розроблення й поширення програмного забезпечення для macOS і iOS. Продукція компанії зі штаб-квартирою в Києві включає CleanMyMac, Setapp, Gemini Photos та багато іншого
"Depositphotos"	Міжнародний фотобанк, який є посередником між авторами світлин та їх покупцями
"Hubber"	Дає можливість клієнтам інтернет-магазинів спробувати нові категорії товарів і монетизувати трафік, а постачальникам – отримувати замовлення з усіх великих торгових майданчиків країни в єдиному кабінеті
"Keep Solid"	Продуктова компанія, котра створює сучасні додатки й сервіси, доступні на різних платформах у всьому світі
"TradeEvo"	Хмарна платформа для автоматизації дистрибуції, пошуку товарів, дропшипінгу та оптової торгівлі
"Ringostat"	Комплексне рішення, що включає call tracking (відстеження дзвінків); віртуальну АТС (інтернет-телефонія); лід-менеджмент (автоматизація роботи з клієнтами, побудова бази контактів, збір додаткових відомостей про споживача)

Складено за даними офіційних веб-сайтів аналізованих компаній.

На світовій арені діє чимало інвесторів, готових вкласти значну частку власних ресурсів у SaaS-компанії. У розвинутих країнах бізнес-модель програмного забезпечення як послуги є досить популярною й поширеною, що спричиняє стрімке збільшення числа суб'єктів господарювання, котрі користуються її перевагами.

На глобальному рівні економіка спільної участі пропонує зручний і доступний спосіб для задоволення суспільних потреб у товарах та послугах, що сприяє збереженню фінансів і обмежених ресурсів, на рівні національних економік – можливості для задоволення базових потреб незалежно від доходів та соціального статусу споживачів. Поширення ідей цієї економіки в суспільстві дає змогу заощаджувати фінансові ресурси, долучитися до соціально відповідальних ініціатив, а також збереження обмежених ресурсів.

Зокрема, Україна має потенціал для формування конкурентоспроможного на міжнародній арені національного SaaS-ринку. Наразі на державному рівні зроблено перший крок на шляху законодавчого врегулювання процесів інвестування в розвиток програмного забезпечення як послуги. В контексті подальшої розбудови економіки спільної участі в Україні варто провести роботи з підвищення обізнаності вітчизняних інвесторів щодо пере-

ваг, котрі надають SaaS-компанії, а суб'єктів SaaS-бізнесу – стосовно альтернативних джерел залучення інвестицій для розвитку та поширення у світі цієї бізнес-моделі, зокрема європейських програм (Horizon, COSME та ін.), і краудфандингових компаній, які є фінансовим підґрунтям розбудови зазначеної економіки.

Список використаних джерел

1. Sharing or paring? Growth of the sharing economy / A. Osztovits, A. Kőszegi, B. Nagy, B. Damjanovics. Buharest : PWC, 2015. 32 p.
2. Beutin N. Share economy 2017. The new business model. Berlin : PWC, 2018. 58 p.
3. Dagnaud M. L'economie collaborative, la confiance a tous les etages. *Telos-eu.com*. 2015. April 21. URL: <http://www.telos-eu.com/fr/societe/entreprise/leconomie-collaborative-ou-la-confiance-a-tous-les.html>.
4. Hagen R. The End of Ownership: Personal Property in the Digital Economy. *Science and Public Policy*. 2018. Vol. 45. P. 137–139. URL: <https://doi.org/10.1093/scipol/scx033>.
5. The New Knowledge Economy in Europe. A Strategy for International Competitiveness and Social Cohesion / ed. by M. J. Rodrigues. Cheltenham : Edward Elgar Pbl., 2002. 400 p.
6. Диба М. І., Гернего Ю. О. Діджиталізація економіки: світовий досвід та можливості розвитку в Україні. *Фінанси України*. 2018. № 7. С. 50–63. URL: <https://doi.org/10.33763/finukr2018.07.050>.
7. Innovating in the Digital Economy: The Global Information Technology Report 2016 / ed. by S. Baller, S. Dutta, B. Lanvin ; WEF, INSEAD. 307 p. URL: http://www3.weforum.org/docs/GITR2016/WEF_GITR_Full_Report.pdf.
8. Диба М. І., Гернего Ю. О. Формування діджитал-парадигми соціально-економічного розвитку. *Фінанси України*. 2018. № 8. С. 32–44. URL: <https://doi.org/10.33763/finukr2018.08.032>.
9. Quinn E. Protecting a Cloudier Future: Market Report. 2012. November. URL: http://www.symantec.com/content/en/us/enterprise/white_papers/esg-protecting-a-cloudier-future.en-us.pdf.
10. Ринок SaaS-компаній України 2019. Київ : UNIT.City, 2019. 26 с.
11. Global Software as a Service (SaaS) Market 2019–2023. Increasing Use of Vertical SaaS to Boost Growth / Technavio. URL: <https://www.businesswire.com/news/home/20191126005521/en/Global-Software-Service-SaaS-Market-2019-2023-Increasing>.
12. Gartner forecasts worldwide public cloud revenue to grow / Gartner. 2019. April 2. URL: <https://www.gartner.com/en/newsroom/press-releases/2019-04-02-gartner-forecasts-worldwide-public-cloud-revenue-to-g>.
13. Рощина Н. В., Борданова Л. С. Перспективи економіки спільної участі. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 22. С. 19–21.
14. Penn J., Wihbey J. Uber, Airbnb and consequences of the sharing economy: Research roundup. 2016. June 3. URL: <https://journalistsresource.org/studies/economics/business/airbnb-lyft-uber-bike-share-sharing-economy-research-roundup/>.
15. Rinne A. Four big trends for the sharing economy in 2019. *Weforum.org*. 2019. January 4. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2019/01/sharing-economy/>.
16. Botsman R., Rogers R. What's Mine is Yours: How Collaborative Consumption is Changing the Way We Live. London : HarperCollins UK, 2010. 304 p.
17. Mazzella F. The Sharing Age. *TechCrunch*. 2016. February 5. URL: <https://techcrunch.com/2016/02/04/the-sharing-age/>.
18. Harms R., Yamartino M. The Economics of a Cloud. 2012. 22 p. URL: https://download.microsoft.com/download/6/e/4/6e4cb3d1-5004-4024-8d90-6c66c83c17aa/the_economics_of_the_cloud_white_paper.pdf.

19. Скарлетт К. Облачные стандарты: средства взаимодействия приложений в облаке. 2016. 4 апр. URL: <https://www.ibm.com/developerworks/ru/library/cl-tools-to-ensure-cloud-application-interoperability/index.html>.
20. Камінський О. Мікроекономічний аналіз парадигми хмарних обчислень. *Інтернаука*. 2017. № 6. С. 70–74.
21. Пасічник О., Захарчук В. Економіка спільної участі та її вплив на формування нової моделі спільного споживання. *Стратегія розвитку України*. 2018. № 2. С. 134–139.
22. Правове забезпечення здійснення державної політики з реконструкції економіки : монографія / за заг. ред. В. А. Устименка ; НАН України, Ін-т економіко-правових досліджень. Чернівці : Десна Поліграф, 2016. 160 с.
23. Sharing economy. *Oxford Dictionary*. URL: https://en.oxforddictionaries.com/definition/sharing_economy.
24. Laurell C., Sandström C. The sharing economy in social media: Analyzing tensions between market and non-market logics. *Technological Forecasting and Social Change*. 2017. Vol. 125. P. 58–65. URL: <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2017.05.038>.
25. Hamari J., Sjöklint M., Ukkonen A. The sharing economy: why people participate in collaborative consumption. *Journal of the Association for Information Science and Technology*. 2016. Vol. 67, Iss. 9. P. 2047–2059. URL: <https://doi.org/10.1002/asi.23552>.
26. Upsides and downsides of the sharing economy: collaborative consumption business models' stakeholder value impacts and their relationship to context / B. Dreyer, F. Lüdeke-Freund, R. Hamann, K. Faccr. *Technological Forecasting and Social Change*. 2017. Vol. 125. P. 87–104. URL: <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2017.03.036>.
27. Miller D. The Sharing Economy and How it Is Changing Industries. *The balance small business*. 2019. June 25. URL: <https://www.thebalancesmb.com/the-sharing-economy-and-how-it-changes-industries-4172234>.
28. 2019 Annual SaaS Trends Report. 2019. URL: <https://www.blissfully.com/saas-trends/2019-annual/>.
29. Шевченко В. У Верховну Раду внесли закон про хмарні послуги. *Na chasi*. 2019. 26 груд. URL: <https://nachasi.com/2019/12/26/cloud-service/>.

References

1. Osztoivits, A., Köszegi, A., Nagy, B., Damjanovics, B. (2015, April 21). *Sharing or paring? Growth of the sharing economy*. Buharest: PWC.
2. Beutin, N. (2018). *Share economy 2017. The new business model*. Berlin: PWC.
3. Dagnaud, M. (2015). *L'economie collaborative, la confiance a tous les etages*. Retrieved from <http://www.telos-eu.com/fr/societe/entreprise/leconomie-collaborative-ou-la-confiance-a-tous-les.html>.
4. Hagen, R. (2018). The End of Ownership: Personal Property in the Digital Economy. *Science and Public Policy*, 45, 137–139. DOI: 10.1093/scipol/scx033.
5. Rodrigues, M. J. (2002). The New Knowledge Economy in Europe. A Strategy for International Competitiveness and Social Cohesion. Cheltenham : Edward Elgar Pbl.
6. Dyba, M. I., Gernego, Iu. O. (2018). Digitalization of economy: global experience and possibilities of development in Ukraine. *Finance of Ukraine*, 7, 50–63. DOI: 10.33763/finukr2018.07.050 [in Ukrainian].
7. Baller, S., Dutta S., and Lanvin, B. (Eds.). (2016). *Innovating in the Digital Economy: The Global Information Technology Report*. WEF: INSEAD Retrieved from http://www3.weforum.org/docs/GITR2016/WEF_GITR_Full_Report.pdf.
8. Dyba, M. I., Gernego, Iu. O. (2018). Creation of digital paradigm of social and economic development. *Finance of Ukraine*, 8, 32–44. DOI: 10.33763/finukr2018.08.032 [in Ukrainian].
9. Quinn, E. (2012, November). *Symantec: Protecting a Cloudier Future. Market Report*. Retrieved from http://www.symantec.com/content/en/us/enterprise/white_papers/esg-protecting-a-cloudier-future.en-us.pdf.

10. *Market of SaaS-companies in Ukraine 2019*. (2019). Kyiv: Unit.City [in Ukrainian].
11. Technavio. (2019). *Global Software as a Service (SaaS) Market 2019–2023. Increasing Use of Vertical SaaS to Boost Growth*. Retrieved from <https://www.businesswire.com/news/home/20191126005521/en/Global-Software-Service-SaaS-Market-2019-2023-Increasing>
12. Gartner. (2019, April 2). *Gartner forecasts worldwide public cloud revenue to grow*. Retrieved from <https://www.gartner.com/en/newsroom/press-releases/2019-04-02-gartner-forecasts-worldwide-public-cloud-revenue-to-g>.
13. Roshhyna, N. V., Bordanova, L. S. (2017). Sharing economy perspectives. *Investyci: praktyka ta dosvid*, 22, 19–21 [in Ukrainian].
14. Penn, J. and Wihbey, J. (2016, June 3). *Uber, Airbnb and consequences of the sharing economy: Research roundup*. Retrieved from <https://journalistsresource.org/studies/economics/business/airbnb-lyft-uber-bike-share-sharing-economy-research-roundup/>.
15. Rinne, A. (2019, January 4). Four big trends for the sharing economy in 2019. *Weforum.org*. Retrieved from <https://www.weforum.org/agenda/2019/01/sharing-economy/>.
16. Botsman, R., Rogers, R. (2010). *What's Mine is Yours: How Collaborative Consumption is Changing the Way We Live*. London: HarperCollins UK.
17. Mazzella, F. (2016, February 5). The Sharing Age. *TechCrunch*. Retrieved from <https://techcrunch.com/2016/02/04/the-sharing-age/>.
18. Harms, R., Yamartino, M. (2012). *The Economics of a Cloud*. Retrieved from https://download.microsoft.com/download/6/e/4/6e4cb3d1-5004-4024-8d90-6c66c83c17aa/the_economics_of_the_cloud_white_paper.pdf.
19. Skarlett, K. (2016, April 4). *Cloud standards: the items of apps coordination within the cloud*. Retrieved from <https://www.ibm.com/developerworks/ru/library/cl-tools-to-ensure-cloud-application-interoperability/index.html> [in Russian].
20. Kaminsky, O. (2017). Microeconomic analysis of the paradigm of cloud computing. *Internauka*, 6 (6), 70–74 [in Ukrainian].
21. Pasichnyk, O., Zakharchuk, V. (2018). The sharing economy and its impact on the formation of the new collaborative consumption model. *Strategy of Ukraine. Economics, sociology, law*, 2, 134–139 [in Ukrainian].
22. Ustymenko, V. A. (Ed.). (2016). *Legal support of state policy of economy reconstruction: monografiya*. Chernihiv: Desna Poligraf [in Ukrainian].
23. Oxford Dictionary. (n. d.). *Sharing economy*. Retrieved from https://en.oxforddictionaries.com/definition/sharing_economy.
24. Laurell, C., Sandström, C. (2017). The sharing economy in social media: Analyzing tensions between market and non-market logics. *Technological Forecasting and Social Change*, 125, 58–65. DOI: 10.1016/j.techfore.2017.05.038.
25. Hamari, J., Sjöklint, M., Ukkonen, A. (2016). The sharing economy: why people participate in collaborative consumption. *Journal of the Association for Information Science and Technology*, 67 (9), 2047–2059. DOI: 10.1002/asi.23552.
26. Dreyer, B., Lüdeke-Freund, F., Hamann, R., Facer, K. (2017). Upsides and downsides of the sharing economy: collaborative consumption business models' stakeholder value impacts and their relationship to context. *Technological Forecasting and Social Change*, 125, 87–104. DOI: 10.1016/j.techfore.2017.03.036.
27. Miller, D. (2019, June 25). The Sharing Economy and How it Is Changing Industries. *The balance small business*. Retrieved from <https://www.thebalancesmb.com/the-sharing-economy-and-how-it-changes-industries-4172234>.
28. *2019 Annual SaaS Trends Report*. (2019). Retrieved from <https://www.blissfully.com/saas-trends/2019-annual/>.
29. Shevchenko, V. (2019, December 26). The law on cloud services was introduced in the Verkhovna Rada. *Na chasi*. URL: <https://nachasi.com/2019/12/26/cloud-service/> [in Ukrainian].